

LIBRIS

We know
books

HOMER

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Traducere în proză din limba greacă de
E. Lovinescu

Librex Publishing
București, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HOMER

Odiseea / Homer. - București : Librex Publishing, 2024
ISBN 978-606-8998-70-1

821.14

Editor: Ionuț Radu
DTP: Alexandra Tolocenco
Design copertă: Cristina Ciucă

LIBREX PUBLISHING
Str. Episcopul Radu, nr. 30, București
Redacție: 0723 193 019
comenzi@librex.ro
www.librex.ro

© LIBREX PUBLISHING, 2024

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul
scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform
Legii dreptului de autor.

PREFAȚĂ

Pornită în 1917, într-un orășel moldovenesc, în timpul războiului, continuată doi ani, aproape zilnic, ca unică evadare din cătușa împrejurărilor dureroase ale momentului, părăsită vreme de 15 ani, reluată în aprilie trecut într-o luptă încordată cu textul, împinsă în timpul verii până la zece ore de lucru pe zi, această traducere a Odiseei reprezintă pentru mine nu numai realizarea unei dorințe și convingeri, ci și elementul viu al unei bogate experiențe de ordin stilistic, pe de o parte, și de ordin uman, pe de alta. E de la sine înțeles că în prefața unei cărți ce se înfățișează pentru întâiași dată opiniei publice și, într-un fel, îi solicită aprecierea, nu se pot consemna experiențele și popasurile evoluției estetice a autorului, deocamdată indiferentă sau prematură, și cu atât mai puțin împrejurările exterioare, incidentele omenești, de caracter dialectic, întâmpinate în realizarea ei; memorialist prin temperament, materialul acesta va forma, aiurea, obiectul unui capitol special. Aici, în câteva rânduri, rămâne să lămuresc și convingerea de la care am pornit, și rezultatul probabil la care am ajuns. Convingerea purcede dintr-o veche părere a pedagogiei germane că Odiseea poate și trebuie să constituie o lectură foarte plăcută și instructivă – fără a mai aminti de valoarea ei estetică – pentru tinerii de până la cincisprezece ani.

Raportată la noi, în izolarea respectuoasă de Ultima Thule în care e ținută întreaga literatură clasică, o astfel de părere nu pare a avea vreo aplicare; lectura lui Homer e privită ca o ocupație venerabilă și pedantă, o pedeapsă mai mult decât o recreare... Pătruns de aceeași convingere ca și pedagogia germană, am pornit încă de acum șaptesprezece ani să fac dovada, în materialul limbii române și cu posibilitățile minții și culturii noastre, că Odiseea poate deveni și la noi una dintre cele mai pasionante lecturi pentru o tinerime înarmată doar cu elementarele cunoștințe de istorie și de mitologie greacă ale primei clase liceale. Atât ajunge pentru ca mintea fragedă să poată fi încătușată în feeria celui mai minunat basm ce s-a scris vreodată, cu zâne, cu țări exotice, cu uriași, cu balauri, și în mijlocul acestui decor încântător și al acestor aventuri felurite, desfășurarea unei energii omenești, a istețimii unei minți care, prin simplele mijloace ale ingeniozității sale, se luptă zece ani cu elementele naturii dezlănțuite, cu răutatea tovarășilor, cu dușmănia zeilor, cu ticăloșia supușilor și slugilor lui - și, la urmă, biruiește... Decorul fantastic de basm, ideea morală a biruinței puse în serviciul dreptății într-o serie de încercări și de vicisitudini, se unesc apoi cu un naturalism de mare romancier modern, cu o viziune realistă întemeiată pe amănunte și pe precizie de expresie, cu o viguroasă putere de reconstituire psihologică ce fixează caracterul din convergența unui număr considerabil de imponderabile. Artă mare și artă tangibilă pentru toți, amestec de fantezie și de realism, exaltare idealistă și imensă umanitate plină de pasiune, suferință și noroi. Totul prin mijloace simple, intuitive, ce te leagă între feerie și realitate, într-o expresie directă, patriarhală, de mare savoare și pitoresc...

Intenția mea a fost chiar de la început - și numai pentru ea am consimțit să mă abat atâta timp de la activitatea mea - să redau o astfel de operă de artă într-o limbă care o apropie și de tinerime și de mulțime - păstrându-i caracterul popular, pe înțelesul tuturor celor ce au doar rudimente de cultură. Pentru scopul acesta m-a ajutat limba română. Traducerile franceze făcute de savanți și chiar de mari poeți nu redau nici pe departe savoarea textului antic; limba franceză e precisă, logică, saturată de eleganță și mondenitate, așa că instrumentul ei deformează caracterul rural al lumii homerice și transformă conacul din țara Itaca în curtea de la Versailles... Cu totul alte posibilități oferă limba română, de esență rustică și naturală, în plină formație și deci cu posibilități de creație verbală și de mlădiere. Cu un astfel de instrument se putea încerca desțepenirea flexibilității homerice din stilistica franceză solemnă și curtenitoare, pentru a reda într-o ciobănească sfătoasă și persuasivă, melifluă și candidă. În vremea aceea, în împrejurările în care lucram, nu cunoșteam traducerea d-lui Mumu, și forma hexametrelor nu putea, de altfel, decât să înțepenească și mai mult și să depărteze de noi textul homeric. Cu totul altceva e traducerea realizată mulți ani apoi, în versuri albe endecasilabice... Oricât ar părea de ciudat ca un scriitor să-și omagieze precursorul, prin funcția mea de critic, adică de admirator de valori, țin să-mi precizez poziția față de versiunea nouă a d-lui Mumu, recunoscând în ea una dintre cele mai mari realizări estetice din câte există în limba română și, raportându-ne la literatura homerică, și cu rezerva unei competențe limitate, fără echivalent în celelalte literaturi culte, în care însuși punctul de evoluție înaintată a limbii se opune la redarea atmosferei homerice... Cunoștința

rară a limbii populare - cu excepția unor invenții verbale contestabile - nu numai sub raportul lexical, ci și al sintaxei, face din traducerea d-lui Mumu transpunerea cea mai apropiată a lumii homerice în lumea basmului românesc și a creației populare. Numai faptul că este în versuri nu i-a dat circulația în masele de cititori pe care o merita, altfel, prin calități atât de strălucite...

Plecată de la aceeași concepție asupra civilizației homerice, deși independent, și chiar înainte de noua lui încercare, alimentată apoi prin lectura atentă a cronicarilor, a basmelor, a poeziei populare, ajută în locurile îndoielnice de însăși traducerea d-lui Mumu, fără greș ca ton și chiar ca expresie populară, această traducere în proză își afirmă din prima sa pagină scopul de a face din Odiseea o lectură la îndemâna tinerimii și a celor mai umili cititori, încadrând în forma basmului românesc - a lui Harap Alb, de pildă - fondul de poezie și de umanitate al uneia dintre cele mai mari creații literare.

E. L.

CÂNTUL I

Muză, povestește-mi despre bărbatul isteț care, după ce a dăruit zidurile sfinte ale Troiei, a rătăcit vreme îndelungată prin cetățile multor neamuri și le-a iscodit obiceiurile. În lupta lui, ca să-și scape viața și să-și aducă acasă tovarășii, multe neazuri a mai tras pe mare, iar la urmă, oricât s-a străduit, tot n-a izbutit să-i mântuie, că netoții s-au apucat să mănânce boii Soarelui, și zeul nu i-a mai lăsat să se întoarcă. Zeițo, mândră fiică a lui Jupiter, din toate întâmplările astea, povestește-ne și nouă ceva!

Pe când ceilalți viteji scăpaseră cu viață din război și de pe mare și se aflau pe la vetrele lor, singur Ulise se topea de dorul casei și al nevestei, căci îl oprise într-o peșteră adâncă nimfa Calipso, cu gândul să-l ia de bărbat. Dar când, după trecere de ani, i-a venit vremea să se întoarcă în țară, chiar și acolo, printre ai săi, l-au așteptat grele lupte. Și dacă pe zeii ceilalți îi prinsese mila de dânsul, Neptun l-a prigonit până s-a văzut acasă. În vremea aceea, el călătorea pe la etiopienii de la capătul pământului, ce-s împărțiți în două: unii locuiesc spre apus și alții spre răsărit. Pe când lua parte la o jertfă de o sută de boi și de oi și petrecea la masa lor, zeii ceilalți se aflau adunați la curtea lui Jupiter și, cu gândul la Egist, pe care-l ucisese

de curând Oreste, fiul lui Agamemnon, Părintele ceresc rupse cel dintâi tăcerea și grăi așa:

— Mult ne mai învinuiesc oamenii și spun că noi îi batem cu toate necazurile, măcar că ele nu vin numai de la ursită, ci și de la nesocotința lor. Uite, nu mai departe, la Egist: în ciuda soartei, a luat pe femeia lui Agamemnon și, deși știa că de aici o să i se tragă moartea, l-a ucis când s-a întors, că doar îi trimisese pe Mercur să-i spună să nu-l omoare și să nu-i ia femeia, ca nu cumva Oreste, de îndată ce va crește mai mare și-l va apuca dorul de țară, să nu-l răzbune pe taică-su. Așa i-a vorbit Mercur, dar sfatul lui nu l-a înduplecat și iată că acum Egist le-a plătit toate deodată.

Minerva, cea cu ochii albaștri, luă atunci cuvântul:

— Tată, fiu al lui Cronos, cel mai puternic dintre zei! O moarte meritată l-a izbit pe Egist și la fel și pe oricine va face ca dânsul. Dar mi se sfâșie inima când mă gândesc la Ulise! Sărmanul, câte necazuri trage departe de ai lui, într-o insulă împădurită, la Calipso, fiica lui Atlas, zeul care cunoaște adâncurile mării și proptește stâlpii înalți ce despart cerul de pământ. Ea îl ține pe bietul Ulise stors de lacrimi și încearcă să-l farmece prin vorbe frumoase și înșelătoare, că doar o uita de Itaca. Dar el arde de dorul de a vedea cum se înalță fumul de pe acoperișurile țării lui și vrea mai bine să moară. Și tu rămâi împietrit, zeu al Olimpului! Uitat-a oare vreodată să-ți aducă jertfe lângă vasele grecești, pe câmpia întinsă a Troiei, de ești atât de mândros pe dânsul, puternice Părinte?

— Copila mea, răspunse Adunătorul de nori, ce cuvinte ți-au scăpat din gură! Cum l-aș uita pe vrednicul Ulise? Nu întrece pe toți prin istețime? N-a adus el oare cele mai frumoase jertfe zeilor din cer? Dar Neptun e mândros pe dânsul, că l-a orbit pe Polifem, cel mai puternic

dintre ciclopi, fiul lui făcut cu nimfa Toosa, fata lui Forcis, stăpânitor al mării fără fund, cu care Neptun s-a unit într-o peșteră adâncă. De atunci, deși-i cruță viața, îl urgisește să pribegască departe de ogorul țării lui. Noi să ne chibzuim însă cu toții cum să facem să se întoarne, că Neptun n-are să ni se poată împotrivi nouă tuturor și are să-și potolească atunci mânia.

La rândul ei, Minerva îi răspunse:

— Dacă întoarcerea lui Ulise e pe placul zeilor, trimite-l chiar acum la Ogigia pe Mercur, ca s-o înștiințeze fără zăbavă pe nimfă de hotărârea noastră, în timp ce eu mă cobor în Itaca, unde îl voi îmbărbăta pe Telemah și-l voi îndemna să-i strângă la sfat pe greci și să-i oprească pe pețitori să-i părăduiască turmele de oi și cirezile de boi. O să-l trimit apoi la Sparta și la nisiposul Pilos ca să iscodească, de poate, despre tată-su, și să-și mai facă și niște nume bun printre greci.

Cu așa vorbe, zeița își prinse în picioare niște sandale cu totul de aur ce o duceau ca o suflare de vânt peste valuri și peste întinsul pământului. Apucă o sulică cu vârful de aramă, mare, grea și destul de vânjoasă ca să rupă rândurile voinicilor pe care s-ar mânia zeița, fiică a unui tată năvalnic. Și se repezi apoi din înălțimile Olimpului, sub chipul lui Mentos, căpetenie a tafilor, un oaspete al lui Ulise, și se opri în orașul Itaca, sub pridvorul din afară al curților. Tolăniți pe pieile boilor tăiați chiar de dânșii, în vremea aceea îndrăzneții pețitori petreceau în fața porților în jocuri pașnice. Crainicii și paharnicii le potriveau cu zor în ulcioare apa cu vinul; alții spălau cu buretele mesele și le acopereau apoi cu bucate și tăiau carnea îmbelșugată. Telemah o zări cel dintâi. El sta mohorât printre pețitori și i se părea că-l vede pe taică-su cum vine de unde era și-i alunga pe pețitori pe la casele

lor și își lua locul de cinste și intra în stăpânirea averii lui. Și pe când se frământa așa cu gândul, iată că o zări pe Minerva. Mâhnit că străinul așteptase atât de mult pe pragul casei, se repezi spre pridvor de-i luă dreapta, îi apucă sulița și-l împinse apoi așa:

— Fii binevenit printre noi, oaspete, iar după ce te vei sătura din masa noastră, să ne spui ce te aduce.

Cu așa vorbe o călăuzi, iar zeița îl urmă. De cum intră în casă, Telemah sprijini sulița de rastelul lustruit din fața unui stâlp, unde erau înșiruite o grămadă de sulițe ale lui Ulise, și o pofti pe Minerva pe un jeț acoperit cu pânze frumoase de in. Sub picioare îi puse un scăunel. Trase și el un jeț alături, departe de pețitorii semeți, ca să-l iscodească despre taică-su, căci se temea ca străinul să nu fie bucuros de cină în zarva unor oameni atât de răi. O slujnică turnă dintr-un frumos ibric de aur într-un lighean de argint apa cu care se spală pe mâini. Le întinse apoi dinainte o masă lustruită, pe care, bucuroasă de oaspeți, slujnica o acoperi cu pâine și bucate din belșug, iar stolnicul le aduse apoi tângiri pline cu fel de fel de fripturi și le puse dinainte pahare de aur, pe care un paharnic le umplea adesea cu vin.

Curând sosiră și pețitorii trufași și se așezară în rând pe jețuri și scaune. Slujitorii le turnară și lor apă pe mâini, iar roabele îngrămădiră pâinea în coșuri. Cu brațele întinse, ei înfulecau bucatele puse dinainte, pe când băieții umpleau cu vin ulcioarele.

După ce-și potoliră foamea și setea, nu se mai gândiră decât la cântece și jocuri, desfătarea oșpețelor. Un crainic aduse o lăută măreață lui Femios, care, silit să cânte pentru pețitorii Penelopei, îi pișcă coardele sonore și prinse a-i zice, în vreme ce Telemah stătea de vorbă cu zeița, cu capul plecat spre dânsa, ca să nu-i audă ceilalți:

— Dragă oaspete, nu știu dacă mi-i dojeni de ce am să-ți spun, dar le vine ușor oamenilor ăstora să nu se gândească decât la cântece și la viersul strunei, că doar ei toacă averea unui om ale cărui oase înălbite se macină de ploaie pe cine știe ce tărâm ori sunt jucăria valurilor mării. Hei, de s-ar întoarce el acasă, cum ar voi nemernicii să aibă mai degrabă picioare ușoare și iuți, decât aur și haine bogate! Dar bietul s-a prăpădit în vrăjmășii de o ursită haină, și nimic nu ne poate ogoi durerea, chiar de ne-ar spune cineva că avem să-l mai vedem, căci știu că n-o să se întoarcă niciodată! Oaspete, mă îndeamnă acum păcatul să te întreb: de unde ești? Unde ți-i cetatea și neamul? Pe ce corabie ai trecut marea? Cum te-au adus aici vâsleași? Printre ce noroade ai văzut lumina zilei? Că doar n-ai venit pe jos în Itaca! Spune-mi să știu de vii aici pentru întâia dată ori de ești un oaspete al tatei, că mulți străini ne-au cercetat casa, și Ulise era și el un om umblat.

— Bun bucuros, îi răspunse Minerva, am să-ți povestesc totul pe șleau. Sunt Mentos, fiul lui Anchiale, și domnesc peste tafi, neam de corăbieri îndrăzneți. Am venit acum pe o corabie cu niște tovarăși, ca să fac negoț cu neamurile străine. Mă duc la Temes să schimb fierul pe aramă. Vasul mi-a poposit lângă oraș, pe nisipul portului Reitros, la piciorul pădurosului munte Neios. Taică-tău și cu mine ne-am cinstit între noi demult cu oșpeție. O poți afla de la bătrânul Laerte, despre care aud că nu mai dă pe la oraș, ci stă necăjit la o moșie departe. E singur cu o slujnică bătrână ce-i dă de băut și de mâncat, când se întoarce trudit de la vie și de la grădină. Am venit aici pentru că am auzit că taică-tău a venit și el, dar văd că zeii l-au rățăcit în drum, căci, fătul meu, Ulise trăiește încă. Niște oameni răi și sălbatici l-au oprit în sânul mării, într-o insulă bătută de valuri. Deși nu-s nici năzdrăvan, nici

ghicitor, îți spun că știu de la zei și ce are să se întâmple. N-o să rămână multă vreme departe de țara lui și, chiar de l-ar pune în lanțuri, el tot are să se întoarcă, căci e isteț la minte. Vorbește-mi acum, fătul meu, cu inima deschisă. Ești tu cu adevărat fiul lui Ulise? Da. Capul, chipul îți seamănă mult. De câte ori nu ne-am întâlnit ca acum, până a nu pleca la Troia, pe corăbii, cu cei mai viteji dintre greci! Dar de atunci nu ne-am mai văzut.

— Oaspete, răspunse atunci Telemah, am să-ți vorbesc fără înconjur. Maică-mea spune că-s din osul lui Ulise, dar eu n-o știu, că cine poate să spună că-și cunoaște tatăl? De ce nu-s fiul unui om fericit, îmbătrânit la casa și avutul lui? Căci omul din care se zice că mă trag e cel mai nenorocit dintre oameni. Asta voiam s-o știi.

— Zeii, purcese atunci Minerva, nu ți-au dat o naștere de rând, de vreme ce ți-ai tras lumina vieții din Penelopa. Dar spune-mi cinstit, ce înseamnă praznicul ăsta? Ce înseamnă gloata asta? Ce nevoie ai de oaspeți atât de numeroși? E chef sau nuntă? Cât de obraznici și de trufași îmi par tinerii ăștia în casa lui Ulise! Nu poți decât să te uimești de atâta nerușinare.

Iar Telemah oftă:

— Mă mai întrebi, oaspete?! Nici vorbă că a fost bogată și cinstită casa asta, pe când stăpânul ei era aici, dar Dumnezeu a schimbat-o din ziua în care a șters urma voinicului. Și nu l-aș jeli eu așa de tare de murea pe câmpia Troiei ori de se stingea, după ce s-a întors, în brațele rudelor și ale prietenilor, căci grecii toți îi înălțau atunci un mormânt, iar mie îmi lăsa un nume mare; dar Ursitele l-au răpus pe neștiute și a pierit uitat și fără urme, și mie nu mi-a lăsat decât jalea și lacrimile. Dar nu mă mâhnesc și oftez numai de asta, că Dumnezeu mi-a dat pe cap și alte griji. Toți frunțașii din Dulichios și din

Samos și din Zachintul împădurit și cei ce domnesc în stearpa Itacă pețesc pe maică-mea, iar Penelopa nici nu îndrăznește să-i gonească, nici nu se poate hotărî să se mărite, în vreme ce ei îmi toacă avutul, ba caută să scape și de mine.

Minerva îi răspunse înduioșată:

— Doamne, cât suferi tu de dorul lui Ulise! Cum și-ar mai lăsa el pumnii grei peste peșitorii îndrăzneți, dacă s-ar ivi acum drept, sub pridvor, numai cu coiful, cu scutul și cu două sulite, așa cum l-am văzut întâia dată la mine, bând și petrecând, pe când se întorcea din Efir și de la Ilos, fiul lui Mermeris, unde se dusesese cu un vas ușor să-și cumpere otrăvuri ca sa-și ungă săgețile de aramă! De teama zeilor, Ilos nu-i dădu, dar tata îi dete, căci mult îl mai iubea. Ehei, de s-ar năpusti Ulise așa cum era atunci asupra peșitorilor, cum li s-ar împlini de repede ursita și în ce jale li s-ar preface nunta! Dacă o să se răzbune ori nu, când s-o întoarce acasă? E în voia Domnului. Tu, fătul meu, chibzuiește-te acum bine cum să-i alungi de aci. Ia însă aminte și ține seamă de vorbele mele. Adună-i mâine pe greci la sfat și povestește la toți ce se întâmplă. Ia martor pe Dumnezeu și spune-le peșitorilor să se ducă pe la vetrele lor, iar maică-ta, dacă dorește să se mărite cu tot dinadinsul, întoarcă-se în casa lui taică-său și părinții or nunti-o și i-or găti zestrea convenită unei fete iubite. De vrei să mă ascuți, eu îți mai dau un sfat temeinic: alege-ți cea mai bună corabie cu 20 de vâslași și du-te de cercetează ce-i cu tatăl tău dispărut de atâta amar de vreme! Vezi de nu poți afla ceva de la vreun om ori de n-auzi un zvon venit din lumea toată, prin care se împrăștie faima. Întâi te du la Pilos, de-l întreabă pe Nestor, iar de acolo du-te la Sparta, la Menelau, pentru că el s-a întors acasă cel din urmă dintre greci și, de-i vedea că Ulise mai trăiește și că

are să vină înapoi, cu tot necazul tău, mai așteaptă încă un an. Dar de te chibzuiesti că a murit, întoarce-te și ridică-i un mormânt și fă-i o înmormântare vrednică de dânsul. Dă-i apoi mamei tale alt bărbat și, cum vei scăpa de grijă, nu te lăsa până nu-i omori pe ticăloșii ăștia, pe față ori cu vicleșug, că doar nu ești copil și nu mai e vremea de nimicuri. Știi cum i s-a dus vestea lui Oreste, că l-a răpus pe Egist, ucigașul lui taică-su; și tu, fătul meu, ești mare și voinic; fii și viteaz, ca să vorbească urmașii de tine. Acum mă duc la corabie, unde tovarășii se neliniștesc poate de lipsa mea. Gândește-te la sfaturile mele și nu le nesocoti.

Iar Telemah răspuse:

— Oaspete, tu mi-ai vorbit cu dragoste de tată. N-o să-ți uit povața. Dar oricât ai fi de grăbit, mai rămâi și nu te întoarce la corabie până nu-ți vei îmbăia trupul și răcori inima. Și numai după ce te voi dărui cu un dar frumos, ca pe oaspeții iubiți, vei putea pleca.

Dar Minerva îi răspuse:

— Nu mă sili să rămân, că mă zoresc, iar darul ce-ți spune inima să-mi dai mi-l vei da când mă voi întoarce, ca să-l pot lua cu mine acasă. Oricât de frumos ar fi, am să-ți dau și eu unul la fel.

Telemah simți în inimă o îndrăzneală, o putere dumnezeiască, iar amintirea lui Ulise i se trezi mai vie în minte și se înduioșă la gândul că sub chipul străinului se ascunsese poate Dumnezeu. Chipeș și el ca zeii, se duse apoi la pețitori, pe care îi fermeca lăuta lui Femios. În jurul lui ședeau și-l ascultau tăcuți cum cântă jalnica întoarcere a grecilor de la țărmurile Troiei, pe care le-o sorocise Minerva.

Din iatacul de sus, Penelopa asculta și ea, când deodată purcese să pogoare treptele casei, nu singură, ci însoțită de două slujitoare. Cum ajunsese printre pețitori, se opri în

prag, își trase vălul peste obraz și, izbucnind în lacrimi, îi spuse cântărețului:

— Femios, tu mai știi și alte cântece minunate, cunoști isprăvile oamenilor și ale zeilor slăvite de poeți. Mai zi-le unul ca să-și bea vinul în tăcere, dar nu mai cânta cântecul ăsta ce-mi sfâșie inima. O jale fără margini mă obidește, atât îmi pare de rău după omul pe care nu-l pot uita și căruia i s-a dus vestea în Grecia întreagă și până la Argos.

Iar Telemah îi spuse:

— Maică, de ce-l ții de rău pe cântărețul drag că ne farmecă în voie? Nu-s vinovați poeții, ci Dumnezeu, care hotărăște cum vrea soarta oamenilor; de aceea nu-i poți bănuia lui Femios, când ne cântă nenorocirile grecilor, că așa-i făcut să ne placă tot ce e nou. Silește-ți sufletul să-l asculte cu smerenie, că doar nu numai Ulise nu s-a mai întors din câmpiile Troiei. Câți alții n-au pierit! Întoarce-te în iatacul tău și vezi-ți de treburi, de fus și de stative. Poruncește femeilor să-și isprăvească lucrul. Lasă pe seama bărbaților vorbele, și mai ales pe seama mea, stăpânul casei.

Mirată, Penelopa se întoarse în iatac și-i plăcură vorbele cuminți ale fiului ei. Cu slujitoarele, ea își jeli apoi bărbatul iubit, până ce Minerva îi unse pleoapele cu o dulce amorțire.

Aprinși de pofta de a-i împărtăși patul, pețitorii mai umplură cu larma lor curtea, pe care o învăluiau umbrele serii, până ce Telemah le grăi așa:

— Pețitori ai mamei mele, a căror trufie întrece orice răbdare, să ne desfătăm acum cu masa; nu mai strigați, ci să ascultăm mai bine cântecul dumnezeiesc, iar mâine să mergem la sfat, ca să-mi arăt fără înconjur dorința de a vă vedea cărați de aici. Căutați-vă aiurea alte praznice, tocați-vă avutul, poftiți-vă între voi cu rândul, iar de vi se

pare totuși mai cu cale și mai drept să iroșiți avutul unui singur om, dați iama-ntr-însul, dar eu o să mă rog la zei să vă pedepsească după dreptate, ca să pieriți nerăzbuñați la curtea mea.

Așa le vorbi el; uimiți de îndrăzneala unor vorbe ca astea, ei își mușcau buzele de ciudă.

Antinou, fiul lui Eupiteu, rupse tăcerea:

— Telemah, strigă el, de bună seamă zeii te-au povățuit să fii atât de semeț și te îndeamnă să ne vorbești cu îndrăzneală. Să ne ferească Domnul să nu ajungi mai mare peste Itaca, așa cum ți-i dreptul după moștenire!

Iar Telemah îi răspunde:

— Antinou, nu-ți fie cu supărare, dar bucuros aș primi de la Dumnezeu puterea de domn; crezi tu că mi-ar prinde rău? Nu. Nimănui nu-i cade domnia belea; cât ai sufla, te vezi cu o curte măreață și încărcat de cinste. În Itaca sunt însă destui alți fruntași tineri și bătrâni, și unul dintre ei o să domnească, deoarece Ulise a încetat să trăiască. Eu mă mulțumesc să rămân stăpânul casei și al robilor pe care mi i-a agonisit vrednicul meu tată.

Eurimah, fiul lui Polib, la rândul lui zise așa:

— Cine o să domnească în Itaca peste greci, este în mâna zeilor. Ține-ți bogățiile; nu te teme că o să-ți răpească cineva avutul. Te-aș întreba însă, dragul meu, de oaspetele tău. De unde-i? În ce țară s-a născut? Unde-i sunt neamul și ogoarele părintești? A venit, de bună seamă, să-ți ceară o datorie ori să-ți spună că taică-tu se întoarce. Cât de repede a plecat, ca să nu-l cunoască cineva, deși totul era frumos în înfățișarea lui!

Iar Telemah răspunde:

— Eurimah, tata n-o să se mai întoarcă. Nu mai cred în vești, nici nu-mi mai plec urechile la ghicitorii pe care-i cercetează mama în durerea ei. Străinul e un oaspete

al tatei. Vine din Tafos și se numește Mentos, fiul lui Anchiale, și domnește peste tafi, corăbieri dibaci.

Așa vorbi Telemah, dar în sinea lui el bănuise un zeu. Noaptea se lăsă și ei tot mai petreceau. Numai atunci se traseră cu toți acasă să se culce, iar Telemah se frământă cât se frământă, dar mai pe urmă se duse și el să se odihnească în iatacul ridicat în mijlocul curții frumoase. Înaintea lui merse cu facla aprinsă neprihănită Euriclea, fiica lui Ops din neamul lui Pisenor, pe care în floarea tinereții Laerte o cumpăraseră cu douăzeci de boi și o ținuse la cinste ca și pe nevastă-sa, dar, ca să nu-i trezească mânia acesteia, n-o chemase totuși niciodată în patul lui. Dintre toate roabele, ea iubea mai mult pe Telemah, că-l îngrijise când era mic. Tânărul deschise ușa puternică a iatacului, se întinse în pat, se dezbracă de haina-i moale și o încredință bătrânei pricepute, care o împături și o atârnă în cuiul de lângă pat. Euriclea ieși apoi din odaie și închise ușa, trăgând inelul de argint, și puse zăvorul cu ajutorul unei curele, învelit într-o blană moale. Telemah se gândi toată noaptea la călătoria de care-i vorbise zeita.